

8. Basım

MESLEK REHBERLİĞİ VE DANIŞMANLIĞINA GİRİŞ

Prof. Dr. Yıldız Kuzgun

MESLEK REHBERLİĞİ VE DANIŞMANLIĞINA GİRİŞ
Prof. Dr. Yıldız Kuzgun

Yayın No.: 202
Psikoloji / PDR No.: 58
ISBN: 978-605-133-104-1
E-ISBN: 978-625-402-532-7
Basım Sayısı: 8. Basım, Ekim 2022

© Copyright 2022, NOBEL AKADEMİK YAYINCILIK EĞİTİM DANIŞMANLIK
TİC. LTD. ŞTİ. SERTİFİKA NO.: 40340

Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir. Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Nobel Akademik Yayıncılık, 2011 yılından beri "tanınmış uluslararası yayınevi" statüsündedir.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Tarkan Kara -erdal@nobelyayin.com-
Redaksiyon: Sergen Öz -sergen@nobelyayin.com-
Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Yürümez -mehtap@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Kuzgun, Yıldız.

Meslek Rehberliği ve Danışmanlığına Giriş

Yıldız Kuzgun

8. Basım. VIII + 208 s. 16x23,5 cm. Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-605-133-104-1

E-ISBN: 978-625-402-532-7

1. Meslek 2. Danışmanlık 3. Yetenek 4. İlgil

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7

Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA

Telefon: +90 312 278 50 77

Faks: 0 312 278 21 65

Sipariş: siparis@nobelyayin.com

E-Satış: www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com

www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa Basım Dağıtım, Arasta,

Arkadaş Kitabevi, D&R Mağazaları, Dost Dağıtım,

Kika, Kitapsan, Nezih Kitabevleri, Odak,

Pandora, Prefix, Remzi Kitabevleri

Baskı ve Cilt

Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Tic. Anonim Şirketi

Sertifika No.: 46519

Beytepe Köy Yolu No.: 3 06800 Bilkent-Çankaya/ANKARA

ÖN SÖZ

Meslek rehberliği ve danışmanlığı eğitiminde ve uygulamada hissedilen kaynak gereksinimini karşılamak üzere 1999 yılında yayımladığım Meslek Danışmanlığı: Kuramlar ve Uygulamalar başlıklı kitap, bu alanda ilk çalışma olduğu için, hem lisans hem de lisansüstü düzeyde eğitim görenlerin yararlanacağı biçimde hazırlanmıştı. Kitabın ön sözünde bu özelliğinin dikkate alınması ve eğitimde içeriğin öğrenci düzeyine göre ayarlanması gerektiğini belirtmiştim.

Yayımlandığı tarihten bugüne kadar kitabı derslerinde kullanan meslektaşlarım içeriğin lisans öğrencileri için çok ağır olduğunu, bu düzeydeki öğrencileri sorumlu tutmayacakları kısımları belirlemede zorluk çektiklerini ifade etmektedirler. Bu rahatsızlığı kitabı hazırladığım günlerde ben de hissetmiş olmama karşın yeterince vakit bulamadığımdan gerekli düzey ayarlamasını yapamamıştım. Kitabın yeniden basımı söz konusu olunca içeriği iki düzeye ayırıp iki kitap hâlinde yayımlamanın uygun olacağını düşündüm. Birincisi lisans öğrencilerinin ve uygulamacıların gereksinimini karşılayacağını umduğum bu giriş kitabıdır. Meslek Gelişimi ve Danışmanlığı, kuramlar ve araştırmalara kapsamlı olarak yer verdiğim, yetişkinlerin kariyer gelişimi ile ilgili çalışmaları da kapsayan ikinci kitabı yayınlamış bulunuyorum.

Bu eserin meslek rehberliği öğrencilerine ve meslek danışmanlarına yararlı olmasını ve yakında yayımlayacağımı umduğum ikinci eserim için bir temel oluşturmasını dilerim.

20.01.2011
Yıldız KUZGUN

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	iii
-------------	-----

İÇİNDEKİLER.....	v
------------------	---

I. Bölüm

MESLEK SEÇİMİ SORUNUNA GİRİŞ	1
------------------------------------	---

Meslek / Kariyer Nedir?.....	2
Meslek.....	2
Kariyer	3
İş.....	4
Meslek düzeyi ve alanı	4
Meslek Seçme Sürecinin Başlıca Aşamaları.....	5
Heves (umu).....	5
Meslek tercihi	5
Meslek seçimi	5
Mesleğe bağlanma	6
Mesleğin İnsan Yaşamında Yeri.....	6
Meslek Seçimine Yardım Hizmetlerinin Tarihçesi.....	8
Meslek Psikolojisinden Kariyer Psikolojisine Geçiş.....	9
Türkiye’de Meslek Rehberliğinin Gelişimi.....	16
Eğitim Sistemimizde Yönlendirme.....	20
İlköğretimden sonra öğrenci akışının düzenlenmesi.....	23
Bireylerin doğru karar verebilmeleri için yapılması gerekenler	24
Yükseköğretime geçiş	25

II. Bölüm

MESLEK SEÇİMİNİ ETKİLEYEN ETMENLER	27
--	----

Yetenek.....	27
Yetenek Türleri	28
Genel Yeteneğin Meslek Seçiminde Rolü	29
Özel Yeteneklerin Meslek Seçiminde Rolü.....	31
Meslek normlarının saptanması	31
Mesleki yetenek örüntüsü	32
Özel Yetenekler ve Meslekler.....	34

Yetenekler ve Meslek Seçimi	35
İlgi	37
İlgi türleri.....	38
İlgileri Tanıma Yolları	39
İlgilerin Envanterle Ölçülmesi	41
Kuder İlgi Alanları Tercihi Envanteri	41
Kendini Araştırma Envanteri.....	42
Kendini Değerlendirme Envanteri	43
Akademik Benlik Kavramı Ölçeği.....	43
Envanterle Ölçülen ve İfade Edilen İlgiler Arasındaki İlişki	44
İlgilerde Kararlılık	46
İlgi ve Yetenek.....	48
İlgi ve Okul Başarısı.....	50
İlgi ve Cinsiyet.....	51
İlgilerin Gelişimi	51
İlgilerin Meslek Seçiminde Rolü	52
Ölçülen ve İfade Edilen İlgilerin Meslek Seçimini Yordama Gücü.....	53
İlgileri Tanımayı Etkileyen Etmenler	54
Eğitim ve Meslekten Doyum Sağlamada İlginin Rolü.....	55
Meslek Değerleri	56
Değerler, Sosyoekonomik Düzey ve Cinsiyet.....	59
Değerlerin Gelişimi.....	60
Değerler ve Meslek Seçimi.....	61
Yetkinlik Beklentisi	62
Psikolojik Gereksinimler	65
Sosyoekonomik Düzey.....	68
Başarı Güdüsü.....	70
Aile İlişkileri	72
Cinsiyet	74

III. Bölüm

MESLEK SEÇİMİ / GELİŞİMİ KURAMLARI	83
Özellik Faktör Kuramı.....	83
Holland'ın Kişilik Kuramı	84
Tip	85
Çevre	87
Ayrışma.....	88
Tutarlılık	88
Tiplerin Gelişimi	88
Karar Kuramları.....	89
Meslek Seçiminde Kararsızlık.....	92
Gelişim Kuramları	96
Hayal dönemi (7-12 yaş).....	96
Deneme dönemi (12-18 yaşlar)	97
Gerçekçi dönem (18- 22 yaşlar).....	97

Super'in Rol Kuramı.....	98
Büyüme dönemi	99
Araştırma (exploration) dönemi.....	100
Yerleşme dönemi (Establishment stage).....	101
Devam ettirme dönemi (Maintenance stage) - 45-64 yaşlar.....	102
Çöküş dönemi (Declining stage) - 65 yaş ve sonrası.....	102
Mesleki Gelişim Görevleri	102
Mesleki gelişim görevlerine ilişkin tutum ve davranışlar.....	103
Mesleki Olgunluk	104
Mesleki olgunluk ile ilişkili özellikler.....	105
Öz Kavramı.....	107
Öz kavramının boyutları	109
Öz Kavramı ve Meslek Seçimi	112
Gottfredson'un Daraltma ve Uzlaşma Kuramı.....	114
Daraltma sürecinin ilkeleri.....	115
Uzlaşma	116
Uzlaşma ilkeleri	116

IV. Bölüm

MESLEK DANIŞMANLIĞININ İLKE VE TEKNİKLERİ 119

Bireysel Özelliklerin İncelenmesi	120
Öğrencilerin Kendilerini Tanımalarında Öğretmenlerin Rolü	120
Öğrenci Niteliklerini Objektif Ölçme Araçları ile Değerlendirme	123
Meslek rehberliğinde ölçme araçlarının kullanım alanları.....	124
Meslek danışmanlığında ölçme aracı kullanmak zorunlu mudur?.....	124
Okulda Ölçme Araçlarının Uygulanmasında Gözetilecek Hususlar.....	125
Kendini değerlendirme araçlarının sınırları	126
Kendini değerlendirme araçlarının puanlamasına ilişkin sorunlar.....	127
Bilgisayarla ya da elle puanlamanın geçerliliği.....	128
Meslek Danışmanlığının Yetenek ve İlgileri Tanımaya Etkisi.....	131
Ölçme Araçlarının Sonuçlarını Bildirmenin Kendini Tanımaya Etkisi.....	131
Ölçme Araçlarının Sonuçlarının İletilmesinde Gözetilecek Hususlar	133
Meslekler ve Eğitim Olanakları Hakkında Bilgi Verme	136
İlköğretimde Meslek Rehberliğinin Amaçları.....	138
Meslek Bilgilerinin Edinilmesinde Güdülenmenin Önemi.....	138
Farklı Düzeyde Bilgi Gereksinimi Olanlara Nasıl Yardım Edilmeli?	141
Bilgi Verme Hizmetlerinde Grup Etkinlikleri.....	142
Meslek konferansları	142
İş yerlerine/ eğitim kurumlarına geziler.....	143
Meslek inceleme ödevlerinin tartışılması.....	143
Kendini ve Meslekleri İnceleme Davranışını Geliştiren ve Engelleyen Etmenler.....	145
Kişisel etmenler.....	145
Çevresel faktörler	147
Karar Verme Becerisi Geliştirme.....	148

Bireysel Mesleki Danışma.....	150
Sorunlu danışanlar	150
Gençlerin meslek seçimi konusunda bazı geçersiz yargıları	153
Gençlerin iş dünyasına hazırlanmak için yapmaları gerekenler.....	154
Meslek Rehberliğinde Bilgisayarların Kullanımı	155
BİLDEMER (Bilgisayar Destekli Meslek Rehberliği)	155
Bilgisayarlı Rehberlik Sistemlerinde Gözlenen Gelişmeler	157
Grup Teknikleri.....	157
Grup Etkinliklerinin Yönetiminde Gözetilecek Hususlar	158
Grup Etkinliklerinin Belli Başlı Hedefleri.....	158
Kariyer planlama oyunu.....	159
Yönlendirilmiş hayaller	160
EKLER.....	167

EK - 1 ANA BABALARIN ÇOCUKLARINDAN BEKLENTİLERİ..... 169

Meslek Gelişimi Konusunda Ana Babaların Çocuklarına Yapabilecekleri Yardımlar	173
Birinci Örnek Olay	174
İkinci Örnek Olay.....	176
Üçüncü Örnek Olay	177
Dördüncü Örnek Olay	179
Beşinci Örnek Olay	184

EK - II GRUP ETKİNLİKLERİ İÇİN BAZI ÖRNEKLER..... 187

Örnek 1 - YETENEKLERİ TANIYALIM	187
Örnek 2 - İLGİLERİMİZİ TANIYALIM.....	189
Örnek 3 - MESLEK DEĞERLERİMİZİ TANIYALIM	190
Örnek 4 - TERCİHLERİMİZ YAŞAMIMIZI BELİRLER.....	191
Örnek 5 - DEPREMDE NE YAPABİLİRİM?	192
Örnek 6 - HAYALİMDEKİ MESLEKLER	194
Örnek 7 - DİLEKÇE YAZMA	195
Örnek 8 - YILMAZ İÇİN BİR MESLEK BULALIM.....	195
Örnek 9 - MESLEKİ OLGUNLUĞUMUZU SINAYALIM.....	197
Örnek 10 - HEDEFLERİM.....	198
Örnek 11 - LERZAN İÇİN BİR ALAN SEÇELİM	198
Örnek 12 - HER İŞ ÖNEMLİDİR.....	199

KAYNAKLAR 201